

**ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду, донетој на седници од 15. септембра 2016. године, одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације Марка Аћића, мастер правника на тему: „Улога међународних организација у настанку и функционисању Босне и Херцеговине успостављене Дејтонским мировним споразумом“. У том својству, Наставно-научном већу, подносимо следећи

**РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

а) Основни подаци о кандидату

Марко Аћић је рођен 3. јула 1981. године у Дрвару. Основну школу започео је у родном граду, а због ратних дешавања завршио је у Бањој Луци са одличним успехом. У Бањој Луци је уписао средњу Економску школу и 2000-те године завршио је одличним успехом.

Исте године уписао је Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, добровољно отишао на одслужење војног рока у Војску Републике Српске, где је више пута похваљиван и унапређиван. Редовно школовање на Правном факултету завршио је у року. За време студија учествовао је у великом броју наставних и ваннаставних активности од којих је посебно значајна улога демонстратора у Центру за реторику и беседништво «*INSTITUTIO ORATORIA*» и више функција у Савезу студената Правног факултета. Последње две године студија на предлог Катедре државе и права Правног факултета у Бањој Луци био је студент демонстратор на предмету Уставно право као и координатора Правне клинике за људска права и слободе. Додипломске студије завршио је са просеком оцена од 8,10.

Након завршетка правних студија 2006. године уписао је у првој генерацији мастер академске студије на Правном факултету Универзитета у Београду, Међународноправни модул. Наредне, 2007. године завршио је међу првима у генерацији мастер академске студије, одбраном завршног рада на тему „Најзначајније карактеристике међународних организација са посебним освртом на рад ИСАО“, остваривши просечну оцену 9,00.

Докторске студије на Правном факултету Универзитета у Београду, Међународноправна ужа научна област, уписао је 2013. године и закључно са другом годином студија остварио просек оцена од 9,40.

За време студија и након њих, сарађивао је и са великим бројем међународних владиних и невладиних организација кроз више пројеката. Посебно је значајна

сарадња са: Саветом Европе, ОЕБС-ом, Хелсиншким парламентом грађана, Националним демократским институтом - НДИ, Интернационалним републиканским институтом-ИРИ. За ову успешну сарадњу добио је бројна признања и дипломе.

Приправнички стаж обавио је у Дирекцији за цивилну ваздушну пловидбу Републике Српске где је вршио послове: вишег стручног сарадника за опште, правне послове и међународно ваздухопловно право, послове в.д. шефа одсека за опште и правне послове, као и координатора за правна питања у оквиру трансформације ваздухопловних институција у БиХ. Положио је државни испит за рад у органима државне управе.

У септембру 2008. године изабран је на функцију заменика генералног секретара Народне скупштине Републике Српске, коју је обављао у два мандата узастопно. Крајем 2014. године изабран је на функцију Генералног секретара Народне скупштине Републике Српске коју обавља и сада.

Дугогодишњи је активни учесник Копаоничке школе природног права као и Саветовања „Будвански правнички дани“ које се организује у сарадњи Удружења правника Србије и Удружења правника Републике Српске.

Обављао је и функцију члана Управног одбора међународног-твининг пројекта који се релатизује између БиХ и Европске уније. Сада је председник Управног одбора „Службеног гласника Републике Српске“. Политичким радом бави се петнаест година. Ангажован је три године као виши асистент на Универзитету за пословне студије у Бањој Луци на предметима: Међународно јавно право, Дипломатско и конзуларно право и Право Европске уније. Објавио је више радова у стручним и научним правним часописима. Све објављене радове класификује у две групе.

Прва група обухвата стручне радове из шире области јавног права настале уз обављање редовних радних задатака у Народној скупштини Републике Српске, а везане посебно за праћење нових законских решења у правном систему Републике Српске. Радови су објављени у часопису „Правни саветник“ из Сарајева, а од ових радова посебно су важни следећи: „Правни положај градова у БиХ“, „Акти јединица локалне самоуправе“, „Конституисање органа локалне самоуправе“, „Удруживање општина и градова као специфичан аспект развоја локалне самоуправе“, „Осврт на нацрт правила за израду закона и других прописа Републике Српске“, „Радно-правна и статусна питања секретара у јединицама локалне самоуправе-компаративна анализа“, „Основне напомене о стварању права са освртом на законодавну процедуру“, „Омбудсман за децу Републике Српске“, „Специјализовани судови у Републици Српској“, „Агенција за мирно решавање радних спорова Републике Српске“, „Државни службеници у управи Републике Српске“.

Другу групу радова чине научни који су настали након уписа на мастер и докторске студије на Правном факултету Универзитета у Београду, и који се односе на област међународног права, посебно истраживања рада међународних организација. Радови су објављени у часописима „Правни живот“ у Београду, „Правна ријеч“ у Бањој Луци те „Правни саветник“ у Сарајеву. Од радова из ове групе најзначајнији су следећи: „Најзначајнији аспекти Споразума о стабилизацији и придруживању Босне и Херцеговине и Европске уније“, „Правни акти Европске уније и њихово усклађивање као обавеза државе и ентитета у процесу придруживања ЕУ“, „Привилегије и имунитети службеника међународних организација“, „Привилегије и имунитети дипломатског особља“, „Специфичности Савета Европе као међународне

организације“, „Најзначајнији аспекти „рада међународних организација“, „Специфичности сарадње Европске уније и међународних организација“, „Ирегуларне дипломатске активности Републике Српске“.

Добро познаје рад на рачунару. Говори енглески језик. Ожењен је, отац два детета.

б) *Основни подаци о дисертацији*

Докторска дисертација „Улога међународних организација у настанку и функционисању Босне и Херцеговине успостављене Дејтонским мировним споразумом“ одобрена је 21. децембра 2015. године, а за ментора је одређен проф. др Бранко Ракић. Кандидат је предао текст који обухвата пет делова, не рачунајући садржај, списак литературе и прилоге, и има 475 странице прореда 1,5, фонт *Times New Roman* и 880 фуснота.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет ове докторске дисертације спада у област међународног јавног права, прецизније његовог посебно данас актуелног дела које се назива право међународних организација (МО). У докторској дисертацији са називом „Улога међународних организација у настанку и функционисању Босне и Херцеговине успостављене Дејтонским мировним споразумом“ може се јасно уочити да предмет истраживања обухвата два дела која се могу посматрати као статични (историјски) и динамични (позитивно-правни) део. Пратећи стуктуру рада уочавамо да се од уводног дела дисертације па надаље систематично формирају поглавља која започињу од значајних напомена датих у самом уводу.

У складу са наведеним, дисертацијом се понавља став правних стручњака да су данас у односу на државе као посебан тип државне организације у структуралном и функционалном смислу МО значајно разноврснији правни и друштвени пројекат који је значајно условљен својим основачким актима којима су дефинисани и њихови главни циљеви. У намери да се дође до разјашњења истраживања указује се на неопходност да упућивања на широку анализу правне науке и њених досадашњих достигнућа а све да би се разјаснио прецизно обим делатности и улога органа МО.

Конкретно посматрајући у односу на поменути наслов докторске дисертације сматра се за неопходно прецизно јасно и чињеницама поткрепљено расветљавање улоге МО и БиХ у два временски блиска, и међународним приликама потпуно одвојена временска периода. Долазак до тог синтетичког циљног задатка аутор је осмислио на начин да читав рад хронолошки и логички подели у два дела која ће затим условити и два посебна подциља истраживања од који се први односи на анализирање улоге МО у распаду бивше СФРЈ, као и ангажману у спречавању, трајању и завршетку ратних сукоба на територији БиХ, а други на улози МО у функционисању БиХ након потписивања ДМС.

Постављени циљеви и подциљеви захтевали су укључивање великог броја научних и истраживачких метода. У складу са тим било је неопходно да се анализирају низом правни и други ставови теорије и праксе везани за догађаје на међународној сцени који су почели: завршетком Хладног рата, распадом СССР, распадом СФРЈ и почетком ратних сукоба у БиХ, њиховим трајањем, завршетком, те функционалношћу

државе након ДМС. Потпуност научне спознаје и одбране постављених хипотеза постигнута је и додатном анализом историјских услова који су довели до овакве улоге МО у БиХ, као и разматрањем теорије о интензивирању глобалистичких стремљења ка истоку и интереса водећих западноевропских земља и САД.

Поред тога укључен је и упоредноправни начин анализе да би се разјаснила промена основних циљева деловања најзначајнијих МО као што је НАТО и ЕУ. Такође, у истом циљу предметом истраживања обухваћено је разматрање кршење оснивачких уговора и најзначајнијих аката поједних МО као што је Повеља УН од самих УН као МО, а све у циљу доказивања да је наступило занемаривање начела и циљева те организације а да би се постигло и урушавање суверенитета једне њене државе чланице-оснивача (СФРЈ). Све наведено је урађено, како сматра аутор, да би се нагласило занемаривање овог основног циља од стране УН, због којег су између осталог и основане, а то је очување мира и безбедности у свету.

Оваквим повезивањем са подциљевима, циљем истраживања и њиховом сједињавањем у основном циљу сматра се да се може реализовати главни циљ истраживања који је постављен. У том правцу, конкретно деловање МО (у одређеним сегментима и онога што се недефинисано у теорији и пракси назива и „међународна заједница“) у БиХ након потписивања ДМС биће сагледано из више углова уз поткрепљење ставова са довољним бројем чињеница. Одговори до којих се дошло указују на чињеницу да је улога поједних МО у оба периода за који се теза веже била противна њиховим оснивачким актима и да су оне саме (МО) биле само инструмент у рукама својих најјачих држава чланица. Када је то доказано, онда не треба да изненади чињеница што за такве одлуке и историјске грешке, као и оне које чине данас мешајући се у унутрашња питања једне „суверене и независне државе“ каквом сматрају БиХ неће одговорати ни пред својим органима ни пред органима државе чије уставе и законе крше. Таквим деловањем МО у БиХ су радећи на имплементацији поједних анекса ДМС за које су истим биле и задужене од почетка до данас успоставиле системе међународне управе МО који је своје елементе по аутору налазио и са одређеним елементима протектората.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Основне хипотезе на којима се заснива ово истраживање можемо посматрати кроз главни и више помоћних хипотеза. Разлог који је аутора определио за овакав приступ заснива се пре свега на обимности самог наслова дисертације као и потребе да се извођење закључака додатно нагласи са потврђивањем ставова, како у главној тако и у помоћним хипотезама. Основна хипотеза постављена у докторској дисертацији је да су :

- Међународне организације својим активностима допринеле потписивању ДМС, и након тога активно учествују у вршењу одређеног облика међународног протектората над БиХ.

Поред ње, а на основу теоријских захтева методологије правних наука и области хипотеза у научном истраживању, како смо већ нагласили, аутор докторске дисертације поставља и више помоћних хипотеза које су наведене по редоследу питања која се елборирају у поглављима дисертације.

То су:

- Међународне организације су инструмент у реализацији спољнополитичких интереса својих најмоћнијих држава чланица.,
- Међународне организације крше међународно право непоштовањем његових основних начела и својих оснивачких аката,
- Срби у БиХ као конститутивни народ морали су се политички организовати да би спречили мајоризацију, унитаризацију и асимилацију од стране других народа,
- ДМС резултат је огромног компромиса страна потписница и гараната овог споразума,
- ДМС се константно крши под мандатом МО и одговорношћу које имају за поједине области његове имплементације.,
- Брчко дистрикт БиХ представља класичан пример вршења међународног протектората на локалном нивоу у БиХ од стране међународне заједнице,
- Високи представник у БиХ најодговорнији је за нефункционисање БиХ и након двадесет година од потписивања ДМС,
- Међународна заједница и МО настоје својим активностима у континуитету довести до ревизије ДМС,
- Неутемељено је само представнике српског народа у БиХ сматрати одговорним за ратне сукобе и учињене ратне злочине у БиХ,
- Правно и чињенично неодбрањиво је Србе у БиХ у највећем случају, у односу на одговорност представника других народа, оптуживати и осуђивати,
- ДМС се мора очувати. Свако прихватање уласка у ревизију ДМС носи са собом опасност за урушавање надлежности ентитета, као нескривени циљ дела међународне заједнице и политике неких МО.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Поред увода и закључка, дисертација садржи пет главних делова од којих сваки има више поглавља систематично даље дељених на логичне целине.

У самом раду првобитно се на почетку указује на општу присутност међународних организација (МО) у оном што под ширим појмом називамо међународном заједницом, што можемо уочити посебно од почетка XX века са посебним освртом на оне МО које можемо сврстати у универзале. На основу изнесених ставова наглашава се да су након Уједињених нација (УН) многе друге међународне организације почеле преузимати њихову праксу у раду, привилегије и имунитете, као и начине остваривања субјективитета. Посебан нагласак у односу на претходно речено појачава се саветодавним мишљењем Међународног суда правде о надокнади штете претрпљене у служби УН од 11. априла 1949. године којим је призната правна способност УН, чиме је постало јасно да су УН незамењив чинилац у међународноправним односима, као и Повељом УН која у својм члановима 104. и 105. јасно указује да су оснивачи били на трагу оваквих решења, иако су имали страх од евентуалне наддржавности самих УН.

Надаље, даје се прецизна анализа конститутивних елемента МО тј. државе, међународног уговора, сталних органа, области делатности, посебног статуса, а аутор себи даје и научну слободу да ове елементе прошири са појмом одређеног број

службеника ових организација и за такву тврдњу наводи своје разлоге. Сви наведени елементи, као и анализа великог броја оснивачких аката МО које аутор помиње јасно уакзује да је значајан део њих својим примарним делатностима усмерен и на решавање конфликта, што је свакако у значајној мери определило писца дисертације да им посвети пажњу приликом разјашњавања дела наслова ове дисертације који се односи на успостављање, и функционисање БиХ, поготово након потписивања ДМС.

У раду се по одлуци аутора не дају детаљни елаборисани узроци и последице распада СФРЈ и транзиција у другим ранијим социјалистичким републикама у СФРЈ, осим Босне и Херцеговине (БиХ) јер не жели да сама дисертација превише широко буде постављена према поменути појавама и догађајима у свим републикама. Наглашавамо и на овом месту да је за потребе научне верификације докторске дисертације, поред улоге МО у распаду СФРЈ, било потребно доказивати и активно учешће великог броја МО у самом успостављању БиХ Анексом IV Дејтонског мировног споразума (ДМС).

До указивања на поменути улогу МО након потписивања МО било је потребно указати на све релевантне мировне иницијативе под покровитељством међународне заједнице и МО које су довеле до постизања и потписивања ДМС, што ће аутор јасно и прецизно и урадити даље кроз саму докторску дисертацију. Завршавајући почетни део свог рада аутор наводи теоријску анализу разлика између система одговорности за одређену државу или територију које су проводили Друштво народа и УН, и наглашава разлике између њих и протектората. Све то чини се са циљем да би се нагласила одговорност која мора да постоји за територије или државе које се налазе под тако одређеним међународноправним статусом. Неопходност наведеног схвата се као један од разлога да би се могла наћи веза у извођењу закључка о положају у којем се БиХ налазила након потписивања ДМС, а у којем се у нешто мањем стању и интензитету по ставу аутора налази и данас. У овом делу рада аутор је свестан чињенице да је наслов и део садржаја докторске дисертације у одређеним елементима граничан између уставног и међународног јавног права, те га то опредељује да га означи мултидисциплинарним карактером, са чиме се слажемо, а што је посебно потребно нагласити да би се разумели аргументи који доказују постављену хипотезу концентришући се пре свега на међународноправни аспект југословенске кризе и успостављање и функционисање БиХ након потписивања ДМС.

Како је већ поменуто, даљу конкретну разраду аутор наставља прецизном анализом међународног интегрисања држава у циљу постизања интереса које државе генерално гледано индивидуално не могу да постигну саме. Указује се на историјске фазе појављивања МО, као и теоријско одређење њихових најзначајнијих карактеристика. Посебна пажња дата је анализи конститутивних елемената и формирању субјективитета појединих МО. Све наведено веже се са задатком да се укаже у којој мери настајање МО утиче на сувереност и признање нових држава, а аутор наглашава да ће то покушати да разјасни без амбиције да обухвати све аспекте тог проблема. У овом делу, а након дугогодишњег истраживања аутора, обим конститутивних елемената МО обогаћује се и новим садржајем везаним за питање службеника међународних организација. Сматра се и да су одговорност за свој рад и деловање МО дужне да поднесу, пре свега, својим оснивачима, уз чије одобрење су веома често и излазиле из мандата решавањем одређених питања и деловањем противно својим статутарним актима. Како се кроз читаву докторску дисертацију

протеже и питање одговорности за решавање конфликта на светском и регионалном нивоу, уочено је на основу изнесених чињеница да су управо многе МО ван свог мандата, несебично подржавале настанак сукоба, и биле посредно или непосредно укључене у исти, као што је то и у поменутом случају СФРЈ. Логичан наставак, разраде постављене тезе усмерава се на историјске чињенице које се односе на Европу пред крај XX века, као и узроке и последице сукоба и поларизације држава између два супростављена блока НАТО-а и Варшавског пакта. Аутор наводи колико је по њему процес глобализације и транзиције успео да утиче на опстанак и функционалност самих блокова, као и то колико се који од њих одупро изазовима немало узрокованим са друге стране. У том контексту анализира се положај ранијег СССР након распада Врашавског пакта и померањем његових граница иза Украјине, Молдавије и Белорусије, као и губљење његове офанзивне предности након пада „Берлинског зида“.

Критичким сагледавањем више аутора, а посебно Гарднерса, Хантингтона и Фукујаме аутор ставља у средиште анализе сагледавање повезаности догађаја везаних за слом социјалистичких земаља и процеса који ће уследити непосредно и посредно након тога. Такви догађаји и њихове последице утицале су да се укаже и на то да је неутрални статус који је СФРЈ градила од 70-тих година XX века, негујући идеју трећег блока и Покрета несврстаних, иако оспораван, могао да добије и другачији развој. Разлог за супротно од реченог био је геостратешки положај раније СФРЈ уз нагласак на судар религија на њеном тлу деведесетих година XX века, које су као и много случајева до тада, запалили и изнутра и споља балканско „буре барута“. Из рада се може уочити да је распад раније СФРЈ показао сву немоћ и неприпремљеност адекватног одговора ЕУ и УН са аргументима поштовања међународно-правних докумената, пре свега Повеље УН, Конвенција СЕ, као и резолуција ОЕБС-а којима се гарантује поштовање права на самоопредељење у свим случајевима под истим стандардима и очување принципа непромењивости граница.

Иако је у том периоду било превентивних дипломатских активности и ангажмана великог броја МО, до спречавања распада СФРЈ није дошло иако је то по мишљењу многих аутора било веома лако изводљиво. Управо у том контексту биће анализирани ставови Бадинтерове комисије формиране 1991. године као и њихове последице јер су ставови комисије касније коришћени као оправдање за деловање самих МО. Управо су ставови Бадинтерове комисије били водиља многим МО и државама „западног света“ (и не само њима) да олако пређу преко кршења више норми међународног права. У томе су, као што ће се видети, предњачиле Немачка, САД па и сама ЕЗ. У сагледавању ових питања иманентан је осврт на садржај, последице и праксу који су на југословенску кризу имале и 1991. године усвојене Декларација о Југославији и Смернице за признање нових држава у Источној Европи и у СССР, које су усвојене од Савета ЕЗ.

Без обзира на негативне правце развоја кризе, неке МО улагале су дипломатске и парадипломатске напоре да не дође до ескалације насиља и рата на подручју бивше СФРЈ. У том смислу вредно помена је било ангажовање министарске тројке ЕЗ 1990. године (Ван ден Брук, Де Микелис, Пош), али та дипломатска активност као и друге биле су формалног карактера и без жеље да се уђе у суштину узрока кризе. На свом крају, прве дипломатске превентивне активности су ишле у правцу очувања

територијалног интегритета и суверенитета СФРЈ, али су се потом врло брзо претвориле у своју супротност управо од истих држава или МО у чије име су дате.

Све наведено довело је до кршења принципа територијалне целовитости земље гарантоване Повељом УН и завршним актом из Хелсинкија. Поред тога последице распада СФРЈ биле су и стварање нових држава актима противправне и насилне сецесије која је довела до патњи цивилног становништва. Аутор ће ове догађаје садејства страних и унутрашњих фактора, што је довело до кршења норми међународног права, посебно селективним фаворизовањем права на самоопредељење, сагледати у контексту постојања и реализовања првобитног циља, а то је нестанак СФРЈ.

Од четвртог поглавља започиње навођење теоријских аргумената аутора везаних за настанак и признање нових држава. Обрађују се елементи државности једног субјекта међународног права те се примерима доказује да су ти исти принципи међународног права селективно примењивани и кршени у случају настанка и признања нових држава насталх распадом СФРЈ. Даље, указује се на тенденције у двадесетпрвом веку које говоре о томе који правни принципи се крше приликом једнаког поступања у једнаким правним случајевима, јер је право подвргнуто принципу силе, и природном праву - закону јачег а који доводи до занемаривања основних принципа прокламованих Повељом УН и другим међународноправним документима. Да би ојачао доказивање својих ставова, аутор посебно указује на принцип права на самоопредељење и права на сецесију и кршења истих у случају преурањеног признања новостворених држава. У односу на ставове теорије, у раду се сматра да улога међународне заједнице па и МО у процесима признања нових држава треба да буде приказана компаративним примерима од друге половине XX века па закључно са преурањеним и неутемељеним признањем Словеније, Хрватске и БиХ почетком 90-их година двадесетог века. Као логичан наставак образлагања овог проблема анализираћемо думете Лондонске конференције. Конференција о бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (Лондонска конференција) била је иницирана од стране Међународне конференције о бившој Југославији. Низом резолуција СБУН аутор прати посебно и активност УН у односу на југословенску кризу и наглашава последице истих.

У духу наведене мултидисциплинарности рада посебно поглавље посвећује се уставноправним чињеницама везаним за функционисање савезне државе СФРЈ и положај СР БиХ у њој. Такође, анализирају се уставне реформе у СР БиХ и уставни амандмани из 1967, 1968 и 1971. године, као и доношење Устава из 1974. године у циљу доказивања повода распада СФРЈ и настанка данашње БиХ у светлу узрока у унутрашњим и међународним елементима. Предмет анализе биће односи између државотворних народа у тадашњој СР БиХ који су били настањени у вишенационалним саставима у великом делу БиХ, и у вези с тим њихов однос према кризи СФРЈ и њеном решавању у СР БиХ.

Пратећи садржај можемо уочити да се хронолошки наводе догађаји који су довели до настанка Републике Српске, Хрватске Републике Херцег-Босне, као и Републике БиХ. У наставку овог поглавља, аутор се бави и почецима рата у БиХ, првим нападима и жртвама као и ангажовањем међународних чинилаца на директној или индиректној подршци овим догађајима. У анализи догађаја који су значајно утицали на развој стања 1992. године, аутор се бави значајем и помоћи УНПРОФОР-а

као заштитних снага УН као и са њиховим мандатом који је у почетку требало да успоставити услове (мир и безбедност) потребне за спровођење преговора којима би се решила криза у бившој Југославији. Завршни део овог поглавља односи се на анализу историјских и правних чињеница у вези међународних мировних уговора који су претходили ДМС.

По времену настанка биће посебно појашњени: Кутиљеров план и разлог повлачења бошњачког потписа са плана, Венс-Овенов план са посебним нагласком на избијање хрватско-бошњачког сукоба и факторе који су довели до неуспеха тог плана, затим разматрање Овен-Столтенберговог плана, краткотрајног Акционог плана Европске уније, Вашингтонског договора и новог приступа америчке политике према крају рата присиљавајући хрватске и бошњачке стране да се формира војни савез. У том низу појашњени су и принципи и планови Контакт групе за БиХ. Овај први, како је назван, статични део докторске дисертације, завршава се уласком у дејтонски мировни процес.

Трећим делом дисертације започиње уједно и други део насловне докторске дисертације. У овом делу рада аутор дати систематски преглед МО које су деловале у БиХ након потписивања ДМС. Имајући на уму да се ради о великом броју активности као и самих МО које су се значајније ангажовале на имплементацији ДМС као и оних које су се на основу циљева прокламованих у њиховим оснивачким актима жељеле укључити у послератну обнову или други вид унапређења функционисања државних или ентитетских институција, извршићемо класификацију њихових активности прво на улогу универзалних МО а након тога и на исту улогу регионалних МО. Аутор врши детаљну анализу ДМС, сагледавајући све догађаје и међународне скупове који су непосредно претходили његовом потписивању. У првом реду, елаборирани су Женевски и Њујоршки споразуми настали у септембру 1995. године који су темељни основ за потписивање ДМС, а које се обрађују и аналитичком и синтетичком приступом. Да би се схватио шири контекст самог ДМС наглашавају се и други догађаји који су им претходили као што је потписивање Вашингтонског споразума између Хрвата и Муслимана. У овом делу акценат ће бити стављен и на два по аутору важна принципа прозашла из ових споразума а то су: континуитет државности БиХ као међународног субјекта и децентрализовано унутрашње уређење саме државе (као основ њеног даљег „успешног“ функционисања).

Поред тога, у мери којој је неопходно за ову докторску дисертацију образлаже се и увођење међународних стандарда у области људских права и слобода. Кроз даљи ток овог дела рада образлажу се и разлике у односу на раније међународне мировне иницијативе и њихове предлоге у односу на оно што је договорено у женевским и њујоршким принципима, посебно осврћући се на понуђени предлог Контакт групе. Њујоршки споразум биће посматран у синтетичком смислу као надоградња Женевског и то пре свега кроз даље напредовање договора везаних за будуће значајна уставно-правна питања као што је договор о принципима на којима ће бити успостављена Парламентарна Скупштина, Председништво, Савет министара и Уставни Суд БиХ. Акценат се посебно ставља на преговоре у Дејтону који су оцењивани у контексту логичног наставка њујоршких и женевских принципа. У овом делу наводе се и најзначајнији делови преговора на основу изјава самих учесника, те се аналитички обрађују основни аспекти и принципи договорени у Дејтону а пре свега: успостављање мира, одређивање значаја људских права, успостављање и функционисање

демократије, арбитража и одржавање државе. Разрада дилема које су били присутне и тада у вези правне природе ДМС наведене су у смислу тражења одговора на питања у овом поглављу да ли је ДМС акт међународног јавног права из групе класичних уговора; те да ли је он сам мировни уговор (дилема *treaty or agreement*) или је гранични акт конвенције и уговора? Једно посебно питање истакнуто је везано вези ДМС а то је принцип *pacta sunt servanda* и како се он одражава на њега, будући да се ДМС и његово поштовање осигурава кроз међународни и домаћи институционални оквир.

Структура ДМС излаже се на начин да се указује на значај и анализира свих његових једанаест делова (анекса). Поред наведеног, ово поглавље садржи и осврт и на дуалистичку и монистичку концепцију у међународном јавном праву као и компарацију са чињеницама да су ДМС-ом одређене међународно-правне норме добиле директну примену у правном систему БиХ. Посебно поглавље овог дела докторске дисертације односи се на анализу свих 11 Анекса ДМС и то: Анекс I ДМС, са своја два поддела: Анекс 1a - Споразум о војним аспектима мировног решења, који садржи три дела и то: Споразум између БиХ и НАТО о ступању НАТО и његовог особља, Споразум између Републике Хрватске и НАТО о ступању НАТО, Споразум измеђи СРЈ и НАТО о транзитним аранжманима за операцију мировног плана као и Анекс 1б - Споразум о регионалној стабилизацији, Анекс 2 - Споразум о граничној линији између ентитета и односним питањима, Анекс 3 - Споразум о изборима. Аутор указује додатно и на прилог овом анексу који се односи на документ са другог заседања Конференције о људским димензијама Конференције о безбедности и сарадњи из Копенхагена 1990. године. Анекс 4 - Устав БиХ који се обрађује само са међународноправног и уставноправног аспекта због значаја његовог садржаја (Устав БиХ) за сами наслов тезе. Прелазни аранжамани који се налазе у прилогу овог анекса стављени су у контекст са првим годинама имплементације ДМС као и последицама које су довеле до ангажмана МО у БиХ у том и каснијем периоду, Анекс 5 - Споразум о арбитражи, као један од анекса који је значајно коначном имплементацијом норми садржаних у себи променио укупне прилике у БиХ увођењем Брчко дистрикта БиХ коначном арбитражном одлуком, обрађен је имајући на уму све догађаје и правне последице које су призашле пре, у току и након окончања ове међународне арбитраже, Анекс 6 - споразум о људским правима, Анекс 7 - споразум о избеглицама и расељеним лицима, Анекс 8 - Споразум о Комисији за очување националних споменика, Анекс 9 - Споразум о оснивању јавних корпорација, Анекс 10 - Споразум о цивилном спровођењу мировног решења, Анекс 11 - Споразум о међународним полицијским снагама. На крају образлагања овог поглавља уочава се указивање направне прилике које су страни учесници у стварању споразума креирали, а које се односе на контролу над имплементацијом мировног процеса. Аутор сматра да због суштинског значаја за одбрану главе и помоћних хипотеза и у овом поглављу треба нагласити додатно улогу *IFOR*-а као прву полугу имплементације ДМС, као и неодвојиво значајну другу полугу дефинисану Анексом 10 ДМС, тј улогу *OHR-Office of High Representative*.

Четврти део докторске дисертације започиње сагледавањем појединачне улоге МО у провођењу ДМС. Као прво, даје се приказ вршења међународне управе на микро плану тј. у општини Брчко. Пре свега, да би се схватио контекст доласка у такву позицију анализира се Споразум о арбитражи и чињеница да се он посредно тиче и

садржаја Анекса 2 - Споразума о граничној линији између ентитета и односним питањима. Садржају арбитражне одлуке посвећује се већа пажња, док се теоријски ставови везани за признање, извршење и могућности побијања саме арбитражне одлуке уз навођење ставова саимх арбитрара остављају за завршна разматрања у овом поглављу. Аутор сматра да је за разумевање правне природе арбитражне одлуке потребно разјаснити и садржај допунске одлуке арбитрара из 1998. године којим се поново продужава рок за доношење коначне арбитражне одлуке. Указује се на противправност деловања председавајућег арбитраже и став да су принципи права грубо прекршени ради постизања насилног политичког циља, те да су делови арбитражне одлуке противни један другом, да је погрешно и намерно промењен предмет спора са међуграничне (међуентитеске линије) на целокупно подручје предратне општине Брчко, са изласком из мандата главног арбитрара и прогнозирању какав карактер на свеукупне прилике треба да оствари одлука у будућности, уз могућност најаве њене ревизије ако је у будућности не буде поштовала једна уговорна страна, што јој даје карактер привремене а не коначне арбитражне одлуке. Иако аутор има намеру да докаже основну и део помоћних хипотеза доказима који ће потврдити да је на читавој територији БиХ постојала одређена врста међународног протектората, у овом поглављу доказује се и помоћна хипотеза тј. да је након доношења „коначне“ арбитражне одлуке уведен међународни протекторат над Брчко чиме је дошло до промене унутрашње структуре БиХ дефинисане ДМС.

Кроз наредна поглавља образлаже се улога појединих МО на питањима имплементације ДМС. У том смислу, наводи се да је једну од најупечатљивијих улога у односу на саму потребу доказивања и одбране главне и помоћних постављених хипотеза у овом пројекту по аутору остварио НАТО. Његова улога прво се сагледава освртом на ратна дешавања деведесетих година на подручју раније СФРЈ, али се наглашавају интереси НАТО-а који су стављени у контекст да се први пут покреће рушење једне чланице ОУН која је и њен оснивач. Све поменуто анализира се кроз призму ставова земаља чланица НАТО-а, а посебно захтева САД-а да се НАТО директно војно умеша у рат у БиХ сврставањем на страну једне од зараћених страна. У конгломерату односа великог броја МО које су биле укључене у ратна дешавања у БиХ у овом поглављу указује се и на злоупотребе мандата НАТО, снага УНПРОФОР-а и УН снага за брзо дејство, које су свака на свој начин се директно мешале у рат помажући само једну зараћену страну -Бошњаке и Хрвате. За то се дају бројни примери почевши од: злоупотребе достављања хуманитарне помоћи, кршења резолуција СБУН којима је забрањена испорука оружја зараћеним странама, предајом међународног аеродрома Сарајево из свог мандата у руке Бошњацима, као и директном војном интервенцијом против војних и цивилних циљева Срба у БиХ. Друга битна чињеница у овом поглављу односи се на улогу НАТО-а у одржавању мира, а посебно елборацију правног основа за деловање НАТО-а у БиХ кроз анализу Резолуције СБУН бр. 1031. Даље наглашава се међусобна кординација МО у БиХ коју је у великој мери пружао НАТО, а приликом провођења њихових мисија. Ту подршку пратимо кроз координиран и зонама деловања у БиХ одређен мандат ОЕБС-а, УНХЦР, ИПТФ, УНМИБиХ и сл.

По аутору, међународни протекторат у којем се налази(ла) БиХ у највећем обиму могао се уочити кроз садејство НАТО-а и ОХР у њиховим готово свакодневним активностима. Кроз велики број примера потврђују се наводи, а научном суду оставља

се да утврди у којој мери су постављене главне и помоћне хипотезе потврђене посебно кроз садржај овог поглавља. Дају се докази да је комбинација војног и цивилног аспекта за провођење ДМС и излазак из њених оквира веома често коришћен као правни основ за свакодневне злоупотребе од НАТО. Уочавамо да је након две своје Мисије у БиХ НАТО предао Европској унији одговорност осигурања свакодневне безбедности у Босни и Херцеговини, али је задржао резидуалну војну команду у Сарајеву како би могао даље да се усредсреди на примат у туторству везаном за реформу одбране у Босни и Херцеговини и раду на лобирању за пријем земље чланство у програму Партнерство за мир. Ипак даје се и довољно доказа да је ИФОР као Мисија НАТО-а битно допринео стварању сигурног окружења за провођење цивилне и политичке обнове али и да је у другом пољу у реализацији цивилних задатака уско сарађивао са ОХР, Међународним полицијским наменским снагама (ИПТФ), Међународним Црвеним крстом (ИЦРЦ), Канцеларијом Високог комесара УН-а за избеглице (УНХЦР), а нарочито са Међународним судом за ратне злочине за бившу Југославију и многим другим агенцијама, ИФОР, а касније СФОР злоупотребљујући свој мандат.

Наредним поглављем у овом делу дисертације даје се хронолошки осврт на ангажовање УН у кризи у СФРЈ - почевши од Резолуције СВУН бр. 713 од 25.09.1991. године која се односила на ембарго за увоз оружја, именована специјалног представника УН Сајруса Венса, преко садржаја резолуција бр.721 па до 1004. Намера аутора није била да понавља детаљну анализу деловања УН у рату БиХ већ да још једном укаже на пропаст мисије УН – УНПРОФОР-а у 1995. години која је довела до покретања оперативног плана Пентагона и НАТО-а кодног назива „Операција 40-140“ којим је УН пристао (признао на посредан начин) неуспех своје мисије и своју улогу одређену Повењом УН препустио пристрасном НАТО савезу и агресивним спољнополитичким интересима САД.

У односу на ратни период и пропаст њене мировне мисије, даљу улогу УН у БиХ после 1995. пратимо пре свега, кроз ангажовање специјализованих агенција при УН, једним делом кроз реализацију миленијумских циљева УН, а мислећи ту пре свега на допринос УНДП, УНХЦР и УНИЦЕФ-а које су великом броју настојали надоместити делимично свој неуспех и барем кроз рад ових спец. организација те подједнако помагати целокупном становништву БиХ. Намера није да се укаже на све конкретне активности ових специјализованих агенција у читавом двадесетогодишњем периоду, већ да се кроз значајније програме и активности нагласе најзначајније које су допринеле самом опоравку државе и ентитета кроз помоћ њиховим органима, као и кроз конкретну помоћ цивилном становништву. Аутор ће се бавити посебно развојним програмом Уједињених нација (УНДП) као глобалном развојном мрежом УН-а, која дјелује у 177 земаља и територија.

У овом поглављу биће речи и о оснивању и раду Међународног кривичног *ad hoc* суда у Хагу познатог под називом Међународни кривични трибунал за бившу Југославију (Хашки трибунал), основаног Резолуцијом СВУН бр. 827,1993. године. Свестан чињенице да свеобухватна анализа рада овог суда може бити предмет посебне дисертације, аутор указује само на најзначајније карактеристике овог суда формираног од стране УН-а, и бави се његовом пристрасношћу приликом процесуирања и доношења пресуда преваходно Србима, и у нешто мањем броју Бошњацима, Хрватима и Албанцима, а за злочине пре свега учињене на подручју БиХ.

Посебан део овог поглавља који се односи на рад Хашког трибунала биће окончан анализом уступања предмета судовима у БиХ и њиховим резултатима, као и намери УН да оконча рад овог трибунала. Ово поглавље биће окончано разматрањем делимично потпуно супротних правних и историјских чињеница а које се тичу позива, учешћа и оправданости укључивања БиХ у мировне мисије УН.

Наредно поглавље у овом четвртном делу дисертације посвећено је расветљавању улоге ОЕБС-а и његовог доприноса функционисању БиХ. Та улога прати се од 1995. године тј. након самита у Будимпешти у децембру 1994. године и подудара се управо са почетком имплементације ДМС. У првом реду анализирају се основни принципи деловања ове МО, и то: очување мира међу државама, поштовање људских права и слобода, поштовање права припадника националних мањина, доследно извршавање преузетих обавеза утврђених преговорима и постигнутих пуном сагласношћу, међусобна сарадња, а у потпуности их се ставља и у контекст почетка рада Мисије ОЕБС-а у БиХ и реализацију Анекса 3 – Споразума о изборима. Поставља се и дилема и дају докази да је ОЕБС био инструментализован и оруђе у руци интереса НАТО а и ОХР-а а поткрепљује се доказима пре свега заснованим на кршењу Анекса 3. ДМС кроз противправно продужење мандата Привремене изборне комисије, чији је задатак био да организује само прве послератне изборе у БиХ 1996. године, а на истој позицији је остала скоро пет година више. Ипак, поред овог негативног дела мандата Мисије ОЕБС-а у БиХ, биће указано и на позитивне аспекте рада ове мисије кроз поновну изградњу државе и ентитета као мултиетничког, демократског друштва па до пружања помоћи БиХ током ове транзиције. Аутор образлаже улогу ове МО указујући на бројне програме и активности у области подстицања развоја демократских политичких институција на свим нивоима власти у БиХ, од месног до државног нивоа. Дају се јасне назнаке да ОЕБС и даље има огромну улогу у јачању способности државе да успостави одрживу и стабилну безбедносну средину јер поред улоге у области безбедности, ОЕБС има улогу и једног од највећих промотера изградње грађанског друштва, на пружању подршке процесу реформе образовања, као и на подстицању поштовања и заштите људских права свих грађана БиХ. Као допринос позитивном аспекту рада ОЕБС-а у завршном делу овог поглавља анализира се посебно његов рад кроз делокруг рада Мисије кроз седам тематских програма.

Посебним поглављем аутор даје значај СЕ и његовој улози у БиХ након потписивања ДМС. Оправданост оваквог приступа наводи нас на закључак да је у раду посвећена пажња свим релевантним МО које су на основу ДМС добиле конкретне задатке у имплементацији мировног споразума. У складу са наведеним, прво се по аналогiji са улогом претходно разјашењених улога до сада обрађених МО у овом раду и код СЕ анализира прво историјски развој сарадње СЕ са БиХ, и то почевши од 1996. када је СЕ отворила канцеларију у Сарајеву. У односу на ову МО сагледава се се чињенично стање анализирајући рад ове МО у БиХ кроз неколико сегмената. Први и по аутору најважнији је рад на основу Анекса 6. ДМС (Споразум о људским правима) Општег оквирног мировног споразума за Босну и Херцеговину, по којему је СЕ допринела оснивању Комисије за људска права Босне и Херцеговине и помогла раду институције Омбудсмана за људска права. Поред тога анализира се и иницијални задатак СЕ да, поред активне помоћи у примени Анекса 6. Општег споразума, заједно са другим међународним организацијама, помогне припреми Босне и Херцеговине да

постигне стандарде за пријем у пуноправно чланство у Савет Европе с обзиром на захтев који је Босна и Херцеговина поднела у априлу 1995, те да промовише вредности Савета Европе. Поред тога, слично као и код деловања у другим МО у БиХ активности Канцеларије СЕ у БиХ су се шириле тако да данас поред иницијалних активности које су испуњене, оне покривају мање-више скоро све области на којима ради Савет Европе.

Посебан део обраде аутора у овом поглављу биће пресуде Европског суда за људска права у Стразбуру, а које су се односиле на БиХ. Анализирани су и чињенице које се односе на заблуде у Европском суду за људска права које резултирају да 90% поднесака (од 2004-2013. године чак 37000) које долазе из БиХ од стране овог Суда бивају оглашење за неприхватљиве (недопустиве). У том контексту размотрене су и обавезе које проистичу из ДМС, односно Анекса 6 - споразум о људским правима а све у контексту усклађивања правног система БиХ са Европском Конвенцијом о људским правима и праксом Европског суда а посебно поштовања одлука Суда, и исправљања сваког поступка оцењеног као кршење основних људских права и слобода заштићених Конвенцијом.

Аутор посебно указује на чињенице да БиХ до данас није испунила све своје обавезе које је преузела постајањем чланице СЕ 2002. године, те да се довела у ситуацију да многи њени грађани задовољење својих права након исцрпљивања домаћих правних лекова и уз остале процедуралне услове у којима ће у самој дисертацији бити више речи затраже пред овим органом СЕ. Две пресуде, пресуда Великог већа ЕСЉП у предмету бр. 2312/08 и 34179/08 под називом Мактоуф и Дамјановић против БиХ и Пресуда великог већа у предмету Сејдић и Финци против БиХ бр. 27996/06 по мишљењу аутора више пута су наглашене у контексту неиспуњавања пресуда овог суда и последица које је то произвело. Значај ових пресуда је у доказивању: да су органи БиХ, пре свега Суд БиХ, наставили са праксом која је означена као кршење Конвенције, што по аутору представља тврдњу о грубом занемаривању обавеза БиХ као чланице СЕ и обавеза преузетих ДМС; те да до данас нема политичког договора најодговорнијих представника конститутивних народа који се тичу решавања осуде за уставну дискриминацију у Уставу БиХ, као и чињеницу да су ти непремостиви фактори који су били услов за активирање ССП-а ЕУ са БиХ одједном под притиском „двоструких стандарда ЕУ према БиХ“ били стављени у други план и остављени каснијој реализацији. Поред тога, кроз принцип двоструких стандарда као посебан апсурд наводи се чињеница да је и поред ових и других пресуда БиХ избегла санкције ПССЕ и да јој је 2015. године поверено председавање ПССЕ.

Конкретнија улога МО у провођењу ДМС и његових анекса у садржају рада даље се односи на анализирање улогу ЕУ(ЕЗ) у функционисању БиХ након потписивања ДМС. Због потребе схватања узрока јављања њене улоге, њеног активног деловања као ЕЗ па до преузимања мисије Алтеа и именовања свог специјалног представника за БиХ и у овом поглављу уочавамо краћу ретроспективу интереса и улоге органа ЕУ за распад СФРЈ и сукобе у БиХ. Поред тога, и процес европских интеграција БиХ биће компаративно приказан у односу на повећање обима укључености ЕУ у правни и друштвени живот БиХ. Овај процес посматраћемо од неутемељеног, противно принципима међународног права, признања РБиХ као независне државе, па до битних догађаја који су значајно одредили степен ангажовања ЕУ у БиХ. Аутор анализира европски пут БиХ и указује на промене приоритета у

спољној политици ЕУ према БиХ почевши од 1997. године када Савет министара Европске уније поставља политичке и економске услове за развој билатералних односа. Босни и Херцеговини се пружа могућност коришћења аутономних трговинских повластица; преко 1998. године: Успостављање ЕУ/БиХ Консултативне радне групе (*Consultative Task Force-CTF*) која осигурава техничку и стручну помоћ у подручју администрације, регулаторног оквира и политике; мај 1999.године када почиње Процес стабилизације и придруживања (*Stabilisation and Association Process - SAP*) који нуди јасну могућност интеграције за Босну и Херцеговину као и осталих пет земаља регије западног Балкана у ЕУ; па до новембра 2005. године када су у Сарајеву званично покренути преговори о Споразуму о стабилизацији и придруживању; да би у 2016. години била коначно прихваћена њена пријава као кандидата за чланство у ЕУ.

Овим аналитичким приказом напредовања БиХ на европском путу аутор намерава да покаже обимност утицаја ЕУ на БиХ као и испуњавањем политичких услова да би постала пуноправна чланица. У овом процесу доказано је да је ЕУ веома често БиХ условљавала више од других земаља које су изразиле намеру да постану пуноправни чланови ЕУ, као и праксу да је зависно од политичких прилика у самој ЕУ и притисака који су вршени она те своје услове постављала од уставне реформе, преко реформе полицијских снага, реформе образовања, па до веома нејасних принципа одређених само начелно као недовољно остваривање владавине права и правне државе.

Овим делом рада прави се синтеза са претходним, где се анализира улога СЕ и БиХ, а која је у многим сегментима повезана и са односом БиХ и ЕУ. Криза у вођењу структуралног дијалога са ЕУ, захтев за референдум Републике Српске о овим питањима, као и нови импулс утицаја ЕУ на БиХ анализирани су у овом поглављу. Институционалним и формалним деловањем ЕУ БиХ кроз анализу рада Делегације ЕУ и БиХ и радом канцеларије Специјалног представника ЕУ који је први први пут од стране ЕУ именован 2002. године окончава се рад на овом поглављу. Разјашњавањем улоге Специјалног представника Европске уније (ЕУРС) учачамо да је исти добио мандат од Савета Европске уније да ради на јачању политичке подршке ЕУ циљевима њене политике у БиХ. Његов циљ видљив је кроз дефинисану мисију ставом да „Напредовање БиХ у Процесу стабилизације и придруживања, са циљем остваривања стабилне, одрживе, мирољубиве и мултинационалне државе, која потпуно и мирољубиво сарађује са својим суседима у региону“ ЕУСР даје савете и подршку у политичком процесу институцијама на свим нивоима, са циљем обезбеђивања веће доследности и кохерентности свих политичких, економских и европских приоритета – нарочито у домену владавине права и реформе сектора безбедности. Аутор наводи да је Специјални представник ЕУ између осталог надлежан за координацију комуникације ЕУ са јавношћу у Босни и Херцеговини и учешће у даљим кретањима у домену људских права и основних слобода.

У последњем поглављу овог дела докторске дисертације аутор указује на неколико сегмената утицаја специфичних МО из области финансијског сектора на послератни развој БиХ, као и политике које су водили према њој. У овом поглављу аутор се бави збирном анализом укупно донираних финансијских средстава од међународних финансијских институција мислећи, пре свега, на Светску банку, Међународни монетарни Фонд - ММФ, Европску банку за обнову и развој - ЕБРД и др., као и укупна средства која су у БиХ уложиле неке најзначајније земље донатори.

Аналитички су приказане активности Светске банке у одређеном десетогодишњем посматраном периоду како би се уочило које области друштвеног живота су највише помогнуте захваљујући донаторским и кредитним средствима. Биће наглашена и политика рада ММФ у БиХ која је нарочито последњих година интензивиранија на принципу да се кроз *stand by* режим кредитна средства условљавају значајним правним и структуралним реформама у ентитетима и на нивоу БиХ.

Пети и последњи део докторске дисертације једно је од најзначајнијих поглавља које се односи на одбрану главне хипотезе постављене у овом пројекту као и великог броја помоћних хипотеза. У њему се говори о канцеларији Високог представника (*Office of High Representative-OHR/OXP*) а аутор настоји да се научна истину прикаже на објективан и неутралан начин и да аргументовано потврде ставови са ставовима што више аутора који су ову област до сада детаљно истраживали, али у сврхе других стручних и научних радова.

Почетак рада на овом изузетно компликованом поглављу захтева прво разјашњење правног основа деловања Високог представника и ОХР, који се потврђује кроз навођење одредби Анекса 10. ДМС – Споразум о цивилном спровођењу мировног решења. Поред тога даје се преглед перманентног проширења његових овлашћења на основу декларација од Лондона 1996. године, преко Синтре 1997. године и Бона 1997. године, итд.

Поред закључака ових конференција које се противно ДМС односе на проширење надлежности ОХР-а и Високог представника, посебан акценат ставља се и на један од закључака Лондонске конференције о имплементацији ДМС на којој је формиран Савет за имплементацију мира. По аутору *PIC/ПИК - (Peace implementation Commity)* је један од највећих узрочника кршења и насилне ревизије ДМС. Посебно се указује на састав тих скупова на којима учествују земље гаранте ДМС, стране потписнице тог споразума, међународни представници у БиХ и представници МО које имају мандат у БиХ, као и представници земље домаћина. Аутор ће указати и на велики број кршења ДМС која су наступила као реализација закључака ових конференција. Поред свега, начелно је указано и на садејство са ОХР-ом одређених дипломатских представништава у БиХ, пре свега амбасаде САД и других западноевропских земаља које су прекршиле Бечку конвенцију о дипломатским односима, тј. забрану мешања у унутрашње послове земље пријема. Рад досадашњих седам високих представника (Карл Билт, Карлос Вестендорп, Волфганг Патрич, Педи Ешдаун, Кристијан Шварцшилинг, Мирослав Лајчак и Валентин Инцко) биће појединачно стављен у контекст са обимом кршења ДМС који је био директни производ њиховог рада. Посебно се објашњавају тзв. „бонска овлашћења“ која су противно свом стварном смислу по аутору најчешће коришћена као „мач“ за просецање пута страним интересима у БиХ као и спровођењу специфичног облика протектората на најбруталнији начин. Аутор ће указати и на то да је са преко осам стотина интервенција у правни систем и функционисање органа на нивоу ентитета и БиХ, резултирало да је одлукама Високих представника, БиХ била директно под протекторатским деловањем.

Ове чињенице аутор ће потврдити десетинама примера: од смене легално изабраних највиших функционера (председника Републике Српске, преко чланова Председништва БиХ па до народних посланика и новинара), затим од наметања одлука којима се успостављају нове институције на нивоу БиХ противно ДМС па до

наметања закона мимо воље легално изабраних законодавних органа на свим нивоима и вршење уставотворне власти. По мишљењу аутора, ради се о овлашћењима која се сигурно могу ставити у ранг са овлашћењима колонијалних управника у окупираним земљама. У овом поглављу даје се и део анализе рада Уставног суда БиХ у којем директно учествују тројица међународних судија именованих од стране председника Европског суда за људска права, као и ставови аутора о последицама оваквих деловсња Високог представника у БиХ. Поставља се оправдано питање да ли једна држава може бити суверена, самостална и демократска, а у исто време имати „протектора“ чије су компетенције готово неограничене у свим доменима државне власти.

Последњи део рада односи се на закључак везан за предметну докторску дисертацију. У њему се износи кратка рекапитулација свих поглавља и резултата до којих се дошло и даје се потврда постављених хипотеза у овом раду. Такође након свеобухватног истраживања износи се и *de lege ferenda* решења за функционисање БиХ након потписивања ДМС. Ауторска слобода и резултат овог обимног научног рада који тек следи, могу дати и нове предлоге који ће бити резултат различитости условљене временским периодом овог пројекта и правних и других чињеница, које су могле настати у писању овог поглавља у самој докторској дисертацији.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Марка Аћића на тему: „Улога међународних организација у настанку и функционисању Босне и Херцеговине успостављене Дејтонским мировним споразумом“, садржи детаљан и свеобухватан приказ и правну и политиколошку анализу ангажмана свих међународних организација инволвираних у настанак и функционисање Босне и Херцеговине настале разбијањем Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. У дисертацији је третиран ангажман већег броја разноврсних организација засебно, али је истовремено приказана и међусобна повезаност и интеракција свих тих ангажмана.

Упркос огромном значају ангажмана међународних организација у босанскохерцеговачкој кризи и у настајању и функционисању дејтонске Босне и Херцеговине и упркос чињеници да ова држава до дана данашњег не поседује пун суверенитет управо због широких овлашћења међународног фактора и налази се под неком врстом међународног протектората (протектората над целином БиХ, али и још израженијег типа међународног протектората на локалном нивоу у Дистрикту Брчко), у нашој и у страниј литератури до сада није било довољно свеобухватних приказа тих ангажмана, који би били истовремено и довољно детаљни и довољно научно засновани. Утолико докторска дисертација Марка Аћића представља значајан искорак и новину и моћи ће у будућности да буде корисно штиво и полазна основа за нове научне анализе различитих специфичних елемената уплива међународних организација на настанак, развој и функционисање садашње Босне и Херцеговине.

Постављањем, разрадом и потврдом свих хипотеза, од оне полазне, да су међународне организације својим активностима допринеле потписивању Дејтонског мировног споразума и да након тога активно учествују у вршењу одређеног облика међународног протектората над БиХ, као и кроз низ помоћних хипотеза, Марко Аћић је направио успешну комбинацију правних и политиколошких анализа и закључака.

Скрећући пажњу на коришћење међународних организација као инструмената у реализацији спољнополитичких интереса њихових најмоћнијих држава чланица и на кршење међународног права од стране међународних организација, како основних начела општег међународног права тако и оснивачких и других аката самих тих организација, указујући да се Дејтонски мировни споразум константно крши под мандатом међународних организација и одговорношћу које имају за поједине области његове имплементације, а посебно истичући чињеницу да је Високи представник у БиХ најодговорнији за нефункционисање БиХ и након двадесет година од потписивања овог споразума, Марко Аћић је на научно заснован и потпуно непристрасан начин заузео један ангажован став – став да се међународно право мора поштовати и штитити, а у конкретном случају је основни начин одбране међународног права инсистирање на поштовању Дејтонског мировног споразума, који је резултат огромног компромиса његових страна потписница и гараната, и спречавање покушаја његове ревизије, за шта иницијативе потичу како од међународног фактора тако и од дела несрпских представника у органима власти. Марко Аћић задржава потпуно објективан и научни приступ и код истицања и аргументовања чињенице да су Срби у БиХ, као конститутивни народ, били приморани да се политички организују да би спречили мајоризацију, унитаризацију и асимилацију од стране других народа, те да је правно и чињенично неутемељено и неодбрањиво представнике српског народа у БиХ сматрати одговорним за ратне сукобе и учињене ратне злочине.

6. Закључак

На основу свега наведеног, Комисија има посебно задовољство и част да констатује да докторска дисертација кандидата Марка Аћића на тему: „Улога међународних организација у настанку и функционисању Босне и Херцеговине успостављене Дејтонским мировним споразумом“, представља самостално и оригинално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану. Комисија је, стога, слободна да предложи Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Београду да прихвати позитивну оцену предметне докторске дисертације и одреди комисију за њену јавну одбрану.

У Београду
21. новембра 2016. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Др Миленко Крећа, редовни професор
Правног факултета Универзитета у
Београду у пензији

Др Бранко Ракић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у
Београду

Др Бојан Милисављевић, ванредни
професор Правног факултета
Универзитета у Београду